

**Bosch
Architectuur
Initiatief**

JAARVERSLAG 2023

Het BAI is het architectuurcentrum van Den Bosch. Het Bosch Architectuur Initiatief levert als non-profit organisatie een constructieve bijdrage aan de kwaliteit van de gebouwde omgeving in en om 's-Hertogenbosch.

Wij geloven namelijk dat het vergroten van inzicht in de vormgeving van onze leefomgeving, en het aangaan van de dialoog hierover, een positieve invloed hebben op de planvorming.

Met een divers programma van lezingen, visites, filmreeksen en debatten brengen we een open gesprek op gang. Bij het BAI treffen publiek, professionals en beleidsmakers elkaar om informatie te delen, te discussiëren, samenwerkingsverbanden te vormen en natuurlijk ook om elkaar informeel te ontmoeten. Op deze manieren zetten we ons, al sinds 1995, in voor versterking van het vakgenotennetwerk, vormen we de link tussen professionals en publiek en agenderen we de actuele ontwikkelingen in en rond de stad.

Het team van het BAI
bestaat in 2023 uit:

PROGRAMMAMAMAKERS:

Merle Ebskamp
Suzanne Linders
Stan Wagter

VRIJWILLIGERS:

Dorus Vleer
Joey van der Maat

BESTUUR:

Roel van Lent (voorzitter)
Peter Princen (penningmeester)
Arjan van Boekel

COMITÉ VAN AANBEVELING

Floris Alkemade
Janneke Bierman,
Heleen Herbert
Willem van der Made
Erik Leijten

OVER HET BAI

VISITE & LEZING

DE NIEUWE SCHURR

Op 20 januari is het BAI zeer gastvrij ontvangen in de Nieuwe Schuur in Herpt, een culturele locatie ontworpen door Mecanoo (Francine Houben). De deelnemers die de sneeuw trotseerden kregen uitleg van Hans Andersson over het ontwerp, bouw, gebruik en filosofie van de multifunctionele 'schuur'. Aansluitend was er een nieuwjaarsborrel.

BAIXL
PRAAT

DE BOSSCHE TOEKOMST

20

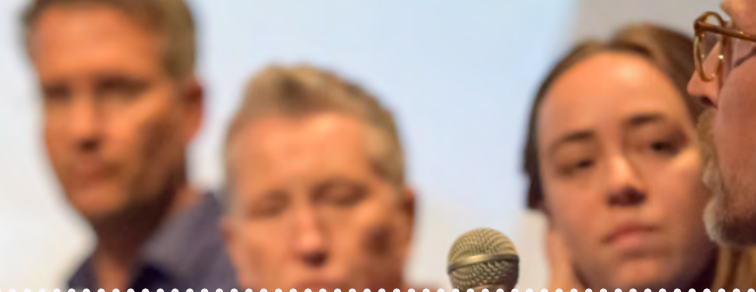
BAI

BAI

BAIPRAAT XL

DE BOSSCHE TOEKOMST

23

13 sprekers
12 projecten
1 avond

Op 19 april organiseerde het BAI een BaiPraatXL over de Bossche Toekomst. Den Bosch heeft namelijk grote plannen voor de komende jaren met o.a. de Spoorzone, het Design Museum en het aanpakken van grootschalige woningbouwplannen.

Maar wat is de stand van al die projecten? En hoe gaan ze invloed hebben op de stad en op elkaar? In drie hoofdstukken: gebiedsvisies, woningbouw, en cultuur, werd er tekst en uitleg gegeven over de projecten en hun actuele status, en was er ruimte voor vragen.

Verschillende thema's werden aangeraakt: van betaalbaar wonen tot dwaalgebieden. Tijdens de vragenronde

kwamen onderlinge overeenkomsten en verschillen tussen de projecten naar boven.

Bij de gebiedsvisies blijkt dat zowel de gemeente 's-Hertogenbosch als de samenwerkende partijen grote ambities hebben. Bij alle gebiedsvisies wordt een eerste gezicht gegeven aan de minimaal 70% betaalbare woningen, zoals in het bestuursakkoord 2023. Daarnaast toont elk project zijn eigen identiteit: van de datastad in het innovatiekwartier tot de eeuwig jonge Bossche Stadsdelta. Ook buiten de directe stadsring zijn ambities duidelijk zichtbaar: Station Oost ziet het groen als identiteitsdrager en biedt ruimte voor collectiviteit.

Het tweede deel van de avond gaf inzicht in de grote woningbouwprojecten in de stad. Dichtbij het centrum ontwikkelt zich Willemspoort Zuid en

Brabantbad. Beiden gesitueerd aan de rand van kwalitatief groengebied. Ondanks de grote schaal van de projecten proberen zij toch, ieder op hun eigen manier, kleinere collectieve plekken en ruimtes te maken. Van 'wasbar', hof, tot levendige plint. Bij Landgoed Coudewater bevindt zich de collectiviteit in het gezamenlijk bezit en onderhoud van het park door de bewoners. Het flexwonen project Stek geeft op een heel eigenzinnige en nadrukkelijk manier aandacht aan collectiviteit. Van gedeelde (moes) tuinen tot deelauto's. Een belangrijke medespeler hierin is duurzaamheid: een waarde die straks collectief gedragen moet worden door de bewoners.

De avond werd afgesloten met projecten die relateren aan cultuur, werk en de publieke ruimte. Een overkoepelend thema dat naar voren kwam was het dwalen door de stad. In zowel

het Gasthuiskwartier als Huis73 is er nadrukkelijk aandacht voor de typische Bossche pleinen-, hoven- en stegenstructuur. Zij ontwerpen o.a. kleinschalige plekken die onderling verbonden worden en uitnodigen tot ontmoeten. De ambitie om te verbinden is bij het Design Museum zichtbaar in het willen aantrekken van verschillende soorten publiek. Terwijl het Zuid-Willemspark zowel een sociale als fysieke verbinding vormt.

Of te wel, Den Bosch is enorm in beweging. Over al deze ontwikkelingen werd je in één avond helemaal bijgepraat!

Onder leiding van Joep Mol, en met muzikale begeleiding van DJ Schurkenbiefstuk, werd het een gezellige en informatieve avond.

De deelnemende sprekers:

GEBIEDSVISIES

Erwin Olzheim over: Spoorzone Stationsgebied
Sonja de Jong / Charlotte Uiterwaal over: Spoorzone Innovatiekwartier
Marjolein Pullens over: spoorzone Bossche Stadsdelta
Monique Lankester over: Station Oost

WONINGBOUW

Janine van Heertum over: Stek, Flexwonen Noordoosthoek
Geert Bosch over: Landgoed Coudewater
Remco Overmars over: Willemspoort Zuid
Edward Schuurmans over Brabantbad
CULTUUR/PUBLIEKE RUIMTE

Bas van Mierlo over: Gasthuiskwartier
Marjolein Pullens over: Zuid Willemspark
Leonie Boelens (Architect Korteknie Stuhlmacher Architecten) over: Huis 73
Oscar Jansen over: Design Museum

20

VISIT

THEATER ALLIANCE OF BAY AREA PARADE

23

Donderdag 15 juni waren we met een groep te gast op de bouwplaats van Mertens bouw van het Theater aan de Parade. Patrick Franssen van NOAHH Network Orientated Architecture ontving ons in de vergaderkeet voor een korte toelichting op het ontwerp, en leidde ons daarna door het gebouw wat in de afbouwfase is aangekomen. Veel aandacht is ook uitgegaan naar het maken van ruimtes die flexibel te gebruiken zijn, samengevoegd kunnen worden, en waar backstage en frontstage elkaar kunnen ontmoeten. Akoestiek en logistiek (oa laden-lossen vrachtwagens) zijn complexe onderdelen van de ontwerpopgave en de bouw. De wens is dat het gebouw een zo publiek mogelijk toegankelijke functie gaat krijgen voor de stad. Het was een informatieve, indrukwekkende en gezellige visite. Een uitgebreid verslag vind u op onze website.

VISITE & LEZING

BOLWONNINGEN

7 oktober kwamen een 30 tal architectuurliefhebbers samen om te horen over, en te kijken naar, de bolwoningen van Dries Kreijkamp in Den Bosch. Ronald Stenvert, bouwhistoricus die onderzoek heeft gedaan naar de bolwoningen, vertelde de aanwezigen over de context van de periode waarin Kreijkamp de bolwoningen heeft ontworpen, en over het proces en uitvoering.

Thijs Brienen, die in een bolwoning woont, nam ons mee door zijn unieke woning en vertelde over het wonen in een bol, en het functioneren van de buurt. Het bollenveld, wat onlangs een gemeentelijk monument is geworden, bleek voor de deelnemers een inspirerend project en een unieke woonervaring. De kleine prefab woningen, die doen denken aan de huidige stroming van tiny houses blijken nog steeds actueel in een

tijd van grote woningbouw opgaven. Het duurzame volume van een bol (optimale verhouding inhoud en gevel) is natuurlijk ook nu nog een fascinerend gegeven. Het maaiveld doet parkachtig aan en is daarmee ondanks de geringe dichtheid van de (sociale huur)woningen een verrijking voor de hele buurt en biodiversiteit.

20

LEZING & VISITE & BORREL
GASTHUISKWARTIER III

Donderdag 12 november brachten we met zo'n 100 bezoekers een visite aan het Gasthuiskwartier.

Een gebied dat binnenkort omgetoverd is tot 'Het Grôôt Kwartier'. Bij de ontwikkeling van deze plek speelt erfgoed een grote rol. Wat is de maatschappelijke waarde van erfgoed? Wat doet dit met het proces? En hoe ga je als architect om met erfgoed? Deze vragen werden geïllustreerd door lezingen in de Mariakapel en rondleidingen over het terrein.

Maurice Delpout introduceerde de plek en het project, waarna Lilian Grootswagers-Theuns ons meenam in het proces en bredere context van ontwerpen met cultureel-maatschappelijk erfgoed. Vervolgens nam architect Job Roos ons mee op reis door de wereld van erfgoed en de rol van de architect. Architect Bas Van Mierlo sloot de lezingenreeks af met een presentatie over hoe er specifiek in Het Grôôt Kwartier is ontworpen

FILM EN GESPREK
DEPOT EN DESIGNMUSEUM

1 november vond er een BAI Film & Gesprek plaats in de Verkadefabriek over de rol van een museum in de stad. Na het zien van de documentaire Depot – Reflecting Boijmans en een Q&A met Sonia Herman Dolz, en cameraman Paul van den Bos, werd het gesprek geopend over het nieuw te bouwen Design Museum Den Bosch.

Zo eensgezind als men zich in de documentaire toont over het ontwerp van het Depot, zo ongewis is het ontwerp van het Design Museum in 's-Hertogenbosch. Over de locatie is reeds besloten, maar het ontwerpproces moet nog van start gaan. Hoe kan het museum van toegevoegde waarde zijn voor de stad? Wat voor museum typologie is er nodig? Deze vragen en nog veel meer, kwamen voorbij in het gesprek tussen Fokke Moerel (partner/architect MVRDV), Timo de Rijk (directeur Design Museum Den Bosch) en Mechthild Stuhlma-cher (partner/archi-

IBAI

FRAC Grand Large, Duinkerke, Lacaton & Vassal

verliefde fabriek

Kunsthal, Rotterdam | Ren

IBAI

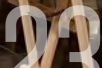

tect Korteknie Stuhlmacher Architecten). Ook Sjarel Ex verblijdde ons als bezoeker van deze avond en leverde een waardevolle bijdrage aan het gesprek dat werd gemoderd door architect Joep Mol. De sprekers introduceerde zichzelf aan de hand van voorbeelden van inspirerende musea die ze meegenomen hadden. Opvallend veel hal-achtige volumes werden hier getoond die een breed scala aan exposities kan faciliteren. Uit het gesprek werd duidelijk dat de aansluiting op het maaiveld en de openbare ruimte enorm van belang is. Ook werd er stil gestaan bij de uitdaging van het 'over het water tillen' van het programma waardoor het niet vanzelfsprekend onderdeel wordt van het aanwezige cultureel programma rond de Tramkade. Het gaat niet alleen om het aantrekken van bezoekers, maar ook over het laagdrempelig publiek toegankelijk maken van de plek.

ONTWERPPRISVRAAG
OPEN CAALORTHEM

LEINDE
JAARS
BORREL

Het jaar 2023 eindigde we met een knaller; de ontwerpprijsvraag **Open Call Orthen**. Een zeer geslaagde editie waar ontwerpers uit de regio en ver daarbuiten inspiratie gaven aan de opgave om een entree te ontwerpen voor de begraafplaats Orthen. We hebben gekozen voor een relatief kleine opgave die een prachtig stuk van de stad beter toegankelijk kan maken in samenspraak met stichting Solamen. Meer dan 80 inzendingen werden op het stadskantoor ingediend en tentoongesteld. Vervolgens was het aan de vakjury om te oordelen wie in de prijzen zou vallen. Deze bestond uit: **Janneke Bierman** Architect en directeur/eigenaar van BiermanHenket. **Han Thijssen** Landschapsarchitect bnt, co-founder en partner MTD landschapsarchitecten en bestuurslid Stichting Solamen. **Kim Verhoeven** Architect / Co-founder Studio Pekka + Archi3o. **Sjoerd Geerts** Ruimtelijk ontwerper. Alle inzendingen met

bijbehorend jurycommentaar werden gebundeld in een prachtige catalogus. Op 18 december werd op een feestelijke avond de winnaars bekend gemaakt. Een afgeladen grote zaal van de Willem Twee was getuigen hiervan. **Vincent Panhuysen** (KAAN architecten) gaf deze avond een lezing over architectuur en bezinning, de prijzen werden uitgereikt door de voorzitter van de vakjury, Janneke Bierman (Bierman Henket). **Space age DJ Collective** legde een groovy plaatje op tijdens de borrel.

SPONSOREN EN SUBSIDIËNTEN

BURO KADE
MWPO

WWW.BAIWEB.NL